

інтернаціональних ідеалів висловлювалися П. Грабовський, М. Коцюбинський, П. Мирний. М. Сумцов у своїй статті «Сучасна малоросійська етнографія» (1892) розширив межі «інтернаціонального», зазначивши корисність ознайомлення і зближення з культурою різних народів, тому що «...народність від спілкування з іншими народностями виграє у різноманітності і повноті свого національного типу» [4, с. 3].

Ідею про взаємозв'язок народного й «інородного» розвинула у своїй праці «Нова школа» (1918) С. Русова, зазначивши, що національне виховання через пошану та любов до свого народу виховує в дітях пошану і любов до інших народів, що сприятиме широкому єднанню й світовому порозумінню між народами й націями, П. Грабовський та П. Житецький застерігали від виявлення «войовничості» по відношенню до інших народів.

Таким чином, педагоги й громадські діячі другої половини XIX століття підкреслювали важливість співпраці, взаємозбагачення культур між різними народами; виховання поваги до них, засуджуючи «войовничий» дух націоналізму.

Обстоючи ідею культурної та освітньої інтеграції, науковці висловлювали думку, що кожна освічена людина має відчувати себе громадянином усього культурного світу, поділяти загальнолюдські цінності. Так, П. Блонський у статті «Про національне виховання» (1915) наголошував, що формування самосвідомості нації, її «оживлення» й демократизація можливі лише завдяки розвитку міжнародних відносин, широкому спектру культурних запозичень, економічній співпраці [1]. Педагог переконливо доводив, що національна ізольованість від інших народів – шлях вимирання нації.

Ідею поєднання національних і патріотичних якостей із необхідністю міжкультурної інтеграції відстоював і С. Гессен, доводячи, що національне формується через зверхнаціональне, повагу й толерантне ставлення до інших націй і народностей; в іншому випадку, нація руйнує основу власного буття, знищуючи себе [2].

Таким чином, педагоги досліджуваного періоду наполягали на міжкультурній інтеграції, формуванні національного ідеалу навчання і виховання, ураховуючи загальнолюдські цінності, вимагали вибору відповідного змісту навчання, сповненого місцевим матеріалом, кращими зразками національної культури, а також інформацією про інші народності світу, щоб сформуванню толерантного ставлення і поваги до них. Учені наголошували, що такий підхід до організації навчання суттєво збагатить їхнє життя і сприятиме вдосконаленню. Тому вивчення світової історії, культури, географії інших народів поряд із вивченням рідної історії, географії та мови розглядалися вченими як необхідна умова виховання моральної особистості, яка усвідомлює свою національну приналежність, поважає культуру інших народів та налаштована на активну співпрацю для взаємозбагачення культур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блонский П. О национальном воспитании / П. Блонский // Вестник воспитания. – 1915. – №4. – С. 1–38.
2. Гессен С. И. Основы педагогики: Введение в прикладную философию: учебн. пособие для вузов / С. И. Гессен. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 448 с.
3. Каптерев П. Ф. Педагогические идеалы К. Д. Ушинского / П. Ф. Каптерев // Образование. – 1895. – №1. – С. 1–27.
4. Сумцов М. Ф. Современная малорусская этнография / М. Ф. Сумцов // Киевская старина. – 1892. – №1. – С. 2–10.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ЦІЛІСНОСТІ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Гуз К.Ж.

The publication raises the problem of creating a life-affirming national image of the world of graduates of a secondary school as a condition of life-affirming model of the world of society, the security of the nation. The problem is the creation of integrated courses for senior pupils in accordance with the educational branches of the standard of education.

Розв'язання проблеми теоретичних основ формування змісту освітньої галузі та методики його викладання пов'язане з переходом освітніх систем від вузько предметного, такого, що розчленовує цілісний план свідомості дитини, до галузевого формування змісту освіти і трансформації його до суб'єктів навчання. Школа почала відходити від вербальної основи навчального процесу, який протікає в умовах відмежованого від життя, замкнутого, сенсорно збідненого шкільного простору, і наближатися до вивчення реальних об'єктів, розв'язувати проблему продуктивного навчання. Постала проблема зміни сидячо-слухаючого положення школяра на вільну взаємодію дитини з її середовищем життя в процесі створення нею образу світу.

Діючий вітчизняний базовий навчальний план втілює можливості формування цілісної, моральної, творчої особистості. Цій умові задовольняють сім освітніх галузей – згідно з психологічним законом Дж. Міллера, така кількість одиниць інформації дозволяє об'єднувати її в цілісність, розуміти інформацію і прогнозувати наслідки її використання.

Проте діючі типові навчальні плани у шкільному розписі основної і старшої школи передбачають понад 20 предметів, як і в традиційній школі. Методика вивчення цілісного змісту освітніх галузей не розроблена. У практиці школи замість технології формування вільної особистості, її головного потенціалу – цілісної вольової свідомості продовжує функціонувати технологія вузько предметного урокодавання, яка заклала у відтворення поколінь народу еталон людини з глибоко розщепленою, усунутою від реальності свідомістю, пасивної в соціальному плані, зате «нафаршированою» відчуженими від життя формальними знаннями [2].

Зміна стратегії освіти, перехід на галузевий підхід у формуванні її змісту – проблема не тільки педагогіки, а й виживання людства. Доля людства як єдиного цілого залежить від духовної свідомості кожної людини, від того, чи здатна вона керуватися принципами нової етики – глибинної екології. Необхідно пов'язувати роль педагогіки зі стратегією розвитку життєствердної цивілізації, з розробкою психолого-педагогічних основ формування життєствердної моделі світу («образу світу») у свідомості кожного учня зокрема і молодих поколінь загалом. Основою такого образу світу є цілісність знань про природу, якої учні можуть досягти вивчаючи інтегрований курс «Природознавство» (10-11 кл.) [1].

При розробці методологічних основ створення предметів з освітньої галузі можна використати досвід розробки інтегрованого курсу «Природознавство». Так як в якості наскрізного стрижня організації у цілісність знань про природу, випереджаючих організаторів знань обґрунтовано вибрано загальні закономірності природи. Можна запропонувати в порядку дискусії наскрізні стрижні як основу створення цілісності знань з інших галузей:

- в освітній галузі «Мови і літератури» – наскрізним стрижнем може бути образ світу людини (минулого, сучасного, майбутнього), її взаємозв'язок із середовищем життя (природним, суспільним, культурним);
- в освітній галузі «Суспільствознавство» – закономірності існування людського суспільства як частини природи; еволюція світогляду людини;
- в освітній галузі «Естетична культура» закономірності розвитку культури. Моделі світобачення, світорозуміння; взаємозв'язок людини і природи, людини і світу;
- в освітній галузі «Математика» – математичне обґрунтування на основі математичних понять образу природи та образу світу; загальності закономірності збереження, спрямованості самочинних процесів, періодичності; поняття система – структура, модель;
- в освітній галузі «Технології» – втілення в ролі скрізних принципів закономірностей культури, ідей сталого розвитку ядра природничо-наукових знань у моделях рукотворного світу;
- в освітній галузі «Здоров'я і фізична культура» – ідея самозбереження, збереження суспільного, природного довкілля.

Таким чином, у профільній школі може бути створена система інтегрованих курсів, спрямованих на формування в учнів цілісності свідомості, життєствердної моделі суспільства сталого розвитку, життєствердного національного образу світу кожного учня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуз К.Ж., Ильченко В.Р. Модернизация содержания образования как национальная проблема / В.Р. Ильченко, К.Ж. Гуз // Педагогика, 2010. — №4. — С. 4—8.
2. Гуз К.Ж. Теоретичні та методичні основи формування в учнів цілісності знань про природу / К.Ж. Гуз. — Полтава: Довкілля-К, 2004. — 472 с.